Atribut—superlativ

Un fel curios de superlativ rezultă din repetarea cuvântului în formă de atribut genetival E vorba, la origine, de un genetiv al comparaţiei, care se găseşte şi în latina vulgară, fiind parte de origine populară, parte venit din limbile orientale, mai ales pe calea cărţilor şi formulelor religioase (*rex regum, dominus dominorum, principum princeps, episcopus episcoporum, servus servorum, disciplina disciplinarum, venena venenorum, caeli caelorum, saeculo saeculorum*, etc , cf Stolz-Schmalz- Hofmann, *Lat Grammatik*[5], II, pp 390—391) *Cântarea cântărilor, în veacul veacului, în vecii vecilor, începutul începutului, capătul capătului* sau *capetelor, comèdia comèdiilor, frumoasa frumoaselor, ocara ocărilor*, etc , şi genetiv cu *de neam de neam, veci de veci* Ex *Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat, acum şi în vecii vecilor, Amin* (Al O Teodorianu, *Hronicul măscăriciului vălătuc*, Bucureşti, 1928, p 18), *Când l-a strigat împăratul pe nume, el, robul, a răspuns aşa, încet, din fundul-fundului* (L Morariu, *De la noi*[3], p 119), *I a urma urmei ce ştiu eu ce-i mai dă* (id , ib , p 89), *şi la urma urmei tot pe-a ei eşea* (Al O Teodoreanu, o c , p 18), *pune mâna pe zid, şi minunea minunilor, se face o uşă* (L Morariu, ib , p 69), *neam de neamul lor au rătăcit prin Bărăgan* (Odobescu, la Tiktin, *DRG* , 1043), [*Mama*] *îl vedeà întrând prin case mari pe unde neam de neamul ei n'a călcat* (Vlahuţă, *Icoane*, ap Tiktin, ib), arom. *Aleptul alepţilor şi ghonile a ghonilor, nâs earà* (P Papahagi, *Basme arom* , p 132)

N DRĂGANU

V

O seamă de sârbisme din Banat

Căigână, *căigaină, găigână* „ouă sparte în unsoare, jumări de ouă" Dicţionarul Academiei compară forma *căigană* cu ung *kajgonya*, iar pe *găigană* îl derivă din turc *kajgana*.

BDD-A14794 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:22 UTC)

Răspândirea geografică (Banat, Hunedoara) a celor trei forme de mai sus este un indiciu sigur că ele trebue să derive din sârb *kȁigana*, idem De fapt, dacă acest cuvânt ar fi de origine ungurească, ar trebui să se întâlnească mai cu seamă în regiunile de Nord-Vest ale Transilvaniei, unde influența maghiară a fost mai puternică, nu în Banat și în Sud-Vestul Ardealului, regiuni expuse influenței sârbești Pe de altă parte *găigană* nu poate fi un împrumut direct din limba turcească, știm că elementele turcești din Banat au intrat în graiul acestei provincii printr'o filieră sârbească (v Șăineanu, *Influența orientală*, vol I, 80—84)

Întocmai ca la toate elementele turcești din Banat și Ardeal intrate prin limba sârbească, și în cazul acesta accentul nu cade pe vocala finală, ci pe silaba penultimă *cáfă*, *căfână*, *căigână*, pe când în Muntenia și Moldova accentul turcesc s'a păstrat *cafeà*, *cafeneà*, *gaiganà*

Mau, art *ma-ul* „avânt, putere, energie, prezență de spirit, îndemn" (v Molin, *Din Graiul Bănățenilor*, *Noua Revistă Română*, 1910; Liuba-Iana, *Topografia satului și hotarului Măidan*, Caransebeș, 1895; Novacovici, *Cuvinte Bănățene*, Oravița, 1924, Weigand, *Der banater Dialekt*, Jahresbericht, III *mau* „Lust, Energie" [Weigand scrie, *îmi perdui mau*, corect *„îmi perdui mau"*, adecă *ma-u* în două silabe]) <sârb *mȁh* „impetus, vis, violentia, furor, motus, momentum"

Pentru formă, cf sl *prahŭ*>Ban *prau*, sl *vrahŭ*>Ban *vrau* „vraf"

În limba sârbească *mah* e foarte des întrebuințat în locuțiuni ca acestea *uzeti mah*, *učiniti mah*, *dati mah nogama* „a-și lua avânt", *uzeti mah*, *oteti mah*, *preoteti mah* „a deveni mai tare, a birui" În Banat întâlnim locuțiuni care par a fi decalcuri de pe cele sârbești înșirate mai sus *A-și lua mau* „a-și lua *avânt*", *I-am făcut mau să fugă* „i-am făcut vânt să fugă" (v Molin, op cit), *A prinde mau* „a prinde putere (ibid), *I-au luat maul în luptă* „l-a întrecut" (v Liuba-Iana, op cit)

BDD-A14794 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:22 UTC)

Gieco în expresia *„nu dzîše nıś gıeco"*= nu zice nıcı cârc (v Novacovıcıu, op cıt , Costın, *Graıul Bănăţean*, Tımışoara, 1926, s v) Trebue să fıe sârb (*g)de* „unde" *ko* „cıne" (trecerea *de>ge* e obıcınuită în Banat chıar în împrumuturı recente sârb. *dever* „vornicel la nuntă, frate de mıreasă" >*gıevăr* (v Costın, op cıt)

Şolă pl *şole* E termenul curent în Banat pentru „ceaşcă" Se aude şi *şol, şoluri* (v Costın, op cıt) E împrumutat dın sârb *šolja* „ıdem" (<germ *Schale*, cu un *a* închıs în spre *o* ca în dıalectele germane de Sud Bavarıa, Austrıa)

Iată decı încă un exemplu de adăogat la cele date de d-l Puşcarıu (DR V. 755) în care unuı *l'* sârbesc îı corespunde un *l* românesc nepalatal Prın urmare, orıgınea sârbească a omonımuluı *şole* „opıncı" poate fı consıderată ca sıgură

Chiţele „fotă dınapoı, cıucurıı de la fota dınapoı" (v Costın, op cıt s v) D-l prof Drăganu (în DR IV, p 153) derivă pe *kıczelıe* „praecınctorıum" dat de Anonymus Caransebesıensis în vocabularul său (v Revista *„Tınerımea Română"*, Noua serıe, vol I, Bucureşti, 1898, p 346), dın ung *kecele, kocole, kocoloje, kocolye* Cum însă acest cuvânt e răspândıt astăzı mai cu seamă în sud-vestul Banatuluı (în nord şı nord-est se zıce *opreg*), e mult mai probabıl că a fost împrumutat dın sârbeşte E adevărat că sârbescul *kècelja* „praecıngulum" e însuşı un împrumut dın ungureşte (v *Rječnık*, s v); în Banat avem însă multe ungurısme ıntrate prın fılıeră sârbească ceea ce se poate vedea după fonetısmul lor de ex *acov, arşov* (v DA s v)

În cazul luı *chiţele*, sıngur crıterıul geografıc ne face să credem că e de orıgıne sârbă

E de remarcat că dın *chiţele* s'a format un sıngular analogıc *chiţeà* (v Costın, op cıt s v).

Sălată „salată" D-l prof Drăganu îl derivă pe *selate* al luı Anonymus Caransebesıensıs dın ung *saláta* (DR IV, p 157) Cum *selate* al Anonımuluı dın Caransebeş, adecă al luı Mıhaıl Halıcı, trebue cetıt *sălată* şı nu şălată (*ş* notat de Halıcı *sh*), e mai probabıl că e sârbescul *salàta* decât ungurescul *saláta* În părţile mai expuse ınfluenţeı ungu-

BDD-A14794 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:22 UTC)

reşti ale Transilvaniei, acest cuvânt se pronunţă *şelate* sau *şălată* În cazul acesta *ş* iniţial e un indiciu sigur despre originea ungurească a cuvântului

Prin urmare acest „Kulturwort" mi-a venit prin trei filiere în Muntenia şi Moldova din neogreacă, *salată*, în Transilvania din maghiară, *şelate*, iar în Banat din sârbo-croată, *sălată*

E PETROVICI

VI.

Vocalele fără de voce în Româneşte

Definiţia vocalelor. Vocalele fără de voce în Ruseşte, Franceză, Portugeză.

După definiţia Prof. Jones (dela *University College*-Londra) vocala este „un sunet cu vibraţia coardelor vocale în producţia căruia aerul curge continu prin faringe şi gură fără nici o piedecă sau strâmtare care să aducă o fricţiune auzibilă".

Sau mai pe scurt, se poate spune, că o vocală nu-i alt ceva decât însăşi vibraţia „(bâzâitul)" coardelor vocale în scurgerea fără nici o obstrucţie a aerului din plămâni, prin larinx, farinx şi gură

Aceasta e definiţia vocalelor obişnuite pentru că limbagiul cunoaşte—oricât ar părea de parodoxal—şi vocale produse prin simpla trecere a aerului prin gură fără „bâzâitul" coardelor vocale Aceste vocale nu se deosebesc perceptibil de vocalele şoptite (Încercaţi să şoptiţi vocalele limbei noastre de pildă şi veţi avea o idee destul de limpede de felul cum sună vocalele fără de voce).

Multe limbi europene nu cunosc acest fel de vocale (numite şi devocalizate). Aşà de pildă în l engleză vocale „şoptite" nu fiinţează La fel germana, suedeza, italiana * şi

* [Totuşi laberg şi Jud în *Der Sprachatlas als Forschungsinstrument* Halle 1928, p 216—217 ne singură „dass man in der Toscana, andersvo in Mittelitalien die auslautenden Vokale oft blos haug oder ffcustert" S P]

BDD-A14794 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:22 UTC)